

Eesti Vabariigi Justiitsministeerium

Eesti Represseeritute Registri Büroo (ERRB)

Eesti Riigiarhiiv

Tallinna Tehnikaülikooli STI

Eesti MEMENTO Liit

Represseeritud isikute registrid (RIR)

RAAMAT 3

**NÕUKOGUDE OKUPATSIOONIVÕIMU
POLIITILISED ARRETEERIMISED
EESTIS**

KÕIDE 3

Koostanud Leo Õispuu

Tallinn, 2005

Autorid, andmete kogujad ja töötajad, neist 9 praegu ERRB töötajad:

- Heino Jagomägi
- Udo Josia
- Ain-Ivar Krupp
- Riina Levald
- Hedi Liit
- Tiia Nurmis
- Ülo Ojatalu
- Meinhard Pahapill
- Ilme Peda
- Mare Saks
- Gerda Talve
- Leo Õispuu (ERRB juhataja, Director of ERPRB)

Konsultant Enn Tarvel

Toimetanud Ülo Ojatalu ja Udo Josia

Andmebaasi arvutitöötlus Tarmo Lõo

Teksti ja fotode kujundus Arvi Prikk

Inglise keelde tõlkinud Kirill Lebed

ISBN 9985–9096–7–4

© Eesti Represseeritute Registri Büroo, Leo Õispuu, 2005

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

MÄLU JAOLEVIK

Arnold Rüütel
Eesti Vabariigi President

Minevik kujundab meie tänase olemise ja identiteedi. Minevik mõjutabja rikastab tänapäeva paljude ajalooliste sündmuste ja müütiliste kangelastega, aga paraku ka poliitiliste alatuste ja kuritegudega. Et iseennast ära tunda, oma alateadvusse talletunut tajuda, peab teadma nii helget kui tumedat poolt. Selleks peab hoidma mälu.

Ühtesid inimesi huvitab minevik rohkem kui teisi. Nii mõnegi jaoks näib aga kõitev üksnes olevik ja see, et selles olevikus leiduks kõik vajalik. Küllap võib selgi moel elamine pakkuda rahulolu, ehk koguni surematuse tunde. Paraku on see tunne petlik, sest olevik ei kesta igavesti. Minevik aga jääb igaveseks.

Eesti rahva, nagu ka paljude teiste rahvaste minevikus on süngeid aegu, mille tagajärjed ikka ja jälle tänaseski päevas esile tõusevad. Mõnd asja ei saa unustada ja paljutki ei tohi unustada - kindlasti mittekuritegusidinimsusevastu.

Eestlased on lätlaste kõrval ainus omariiklik rahvas Euroopas, kelle arv on praeguseks väiksem - ligi kümnendiku võrra - kui oli 20. sajandi hakul. Selle kurva tõsiasja põhjused peituvad peamiselt aastates 1940-1953, mil eesti rahvas kandis üliraskeid kaotusi. Rohkem kui Teise maailmasõja rinnetel sõdureid hukkus tsiviilisikuid okupatsioonivõimude käe läbi. Küüditatute, hukatute ja kodumaalt põgenenutena, samuti sõjas langenutena kaotasime uurijate hinnangul peaaegu viiendiku rahvuskaslastest. Kümned tuhanded inimesed lahutati oma perestja kisti põlisest kodust, kuhu enamikei saanud enam kunagi tagasi pöörduda.

On mõistetav, et toimunu jätab igavese jälje rahva mällu. Mälestus süütutest ohvritest ja läbielatu teadvustamine kujundab me olevikku, tugevdades loodetavasti ühist tahet parandada järeltulevatele põlvedele parem maailm.

Kadrirus 21.novembril2005

SAATESÕNA

Ken-Marti Vaher

Riigikogu liige

EV Justiitsminister aastatel 2003-2005

Repressseeritute valitsuskomisjoni esimees

aastatel 2003-2005

20. sajand on leinasajand. Kunagi varem ajaloos ei ole inimene inimese vastu astunud sellise jõuga ja saatnud vägivaldselt haudadesse sadu miljoneid süütuid ohvreid. Formaalselt ideest kantuna, tegelikult aga üleilmse võimu nimel. Kommunismist õhutatuna külvati hukatust sellise pöörasusega, etmaapealkadusidtervedrahvadjaühiskonnakihid.

Oleme jõudnud 21. sajandisse, aga sõnades inimväärikust ja demokraatiat austav tsivilisatsioon ei ole siiani andnud ühest hinnangut kommunistliku ideoloogia laastavusele. Sellel veal võib olla väga kallis hind, kuna kurja loomuses on ilmnedu veel võimsamalt uuesti, kui tunneb karistamatust ja ohvrite jõuetust. Täna vildakas Euroopa väärtuskaart tuleb sirgeks ajada. Seda tegemata anname eksitava signaali järeltulijatele - hukkamõistmata kurjust muudame selle ahvatlevaks ja jätame kaitseta need, kes kurjusele enam vastuvõtlikud. Proletariaadi diktatuurile ja klassivõitlusele tuginevad hävingu õigustused peavad kaduma minevikku.

Keegi ei suuda kannatanutele kunagi lõplikult heaks teha nõukogude surmalaagrites veedetud aastate valu ja kannatusi. Kuid noorematel põlvkondadel on kohustus mälestada, austada ja seista nende eest, kes on ohvrid Eesti vabaduse altariil. Iseseisev Eesti riik on viimastel aastatel suutnud leida võimalusi, et vähemalt leevendada ellujäänud represseeritute ja vabadusvõitlejate kannatusi. Hüvitamise aegumatu kohustus lasub aga meist ida pool asuval riigil.

Õigusriigi ülesehitamine okupatsiooni mahajäetud varemetele on vaearikas ülesanne. Seda ei saa teha lähiminevikku unustades või varjates. Ei õnnestu ka abitud õigustamise katsed, mille ainsaks sihiks on näidata musta hallina või halli valgena. Euroopalik õigusriik õnnestub vaid siis, kui oleme ausad toimunu suhtes. Olgem kindlad oma valikutes.

Tallinnas, 23. novembril 2005

En-Mati Põder